

Quickscan Flora en faunawet herinrichting stationsgebied Haren

Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van
de Flora en faunawet

projectnr. 200511

revisie D01

22 januari 2010

Opdrachtgever

Gemeente Haren

Raadhuisplein 10

9751 AN Haren (GN)

datum vrijgave

22 januari 2010

beschrijving revisie D01

Definitief

goedkeuring

H.J. Riphagen

vrijgave

R. Bolman

Inhoud

Blz.

	Samenvatting en conclusies	2
	Aanleiding en doelstelling	2
	Aangetroffen en te verwachten soorten	2
	Ontheffing en mitigerende maatregelen	3
1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding en doelstelling	4
1.2	Situatie en beoogde ontwikkelingen	4
1.3	Algemene opzet	5
2	Flora en fauna van het onderzoeksgebied	6
2.1	Methode	6
2.2	Flora	6
2.3	Vleermuizen	7
2.3.1	Vaste verblijfplaatsen	7
2.3.2	Potentiële vliegroutes	8
2.3.3	Potentieel foerageergebied	8
2.4	Overige zoogdieren	9
2.5	Broedvogels	9
2.5.1	Huismus	9
2.5.2	Overige soorten	10
2.6	Amfibieën	11
2.6.1	Zwaarder beschermde amfibieën	11
2.6.2	Overige soorten	11
2.7	Vissen	11
2.8	Overige soortgroepen	11
3	Geraadpleegde bronnen	12
Bijlage 1:	Wettelijk kader	
Bijlage 2:	Vleermuizenonderzoek	
Bijlage 3:	Vervangende nestgelegenheid Huismus	

Samenvatting en conclusies

Aanleiding en doelstelling

In opdracht van de gemeente Haren is een quickscan Flora- en faunawet uitgevoerd in verband met de herinrichting van het stationsgebied te Haren. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep op de aanwezige natuurwaarden zijn getoetst aan de Flora- en faunawet. Voor deze rapportage is gebruik gemaakt van de expertise van EcoGroen Advies BV, projectcode 09384.

Aangetroffen en te verwachten soorten

De onderzoekslocatie betreft een groot deel van het stationsgebied van Haren. De planlocatie bestaat onder andere uit verharding, enkele watergangen, gazons, enkele bomen en struiken en een pand gelegen ten oosten van de spoorlijnen. Ook bevindt zich in de nabijheid van het plangebied een vleermuisbunker.

Onderstaand worden de bevindingen kort weergegeven:

- In het plangebied zijn geen beschermde plantensoorten of plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen of te verwachten;
- In de bebouwing ten oosten van de spoorlijnen zijn potentiële vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen aangetroffen. Er wordt geen schade aan vlieg- en/of jachtroutes verwacht. Het plangebied fungeert vermoedelijk als (beperkt) foerageergebied voor enkele vleermuissoorten;
- Verspreid in het plangebied zijn vaste verblijfplaatsen van enkele algemeen voorkomende, laag beschermde, zoogdiersoorten aangetroffen en te verwachten. Vaste verblijfplaatsen van juridisch zwaarder beschermde zoogdieren zijn niet aangetroffen en worden m.u.v. vleermuizen niet verwacht;
- Er zijn met uitzondering van Huismus geen vogelsoorten aangetroffen en/of te verwachten waarvan de nestplaats en hun functionele leefomgeving jaar rond beschermd is;
- Met name de bomen en struiken vormen broedgebied voor enkele algemene broedvogels van name bos en struweel;
- Voortplanting en overwintering van laag beschermde amfibieënsoorten is aangetoond en/ of te verwachten in het plangebied;
- Er zijn geen reptielen of beschermde vissen en ongewervelden aangetroffen en/of te verwachten. Geschikte biotopen voor deze soortgroepen ontbreken.

Ontheffing en mitigerende maatregelen

- Om schade aan vleermuizen met zekerheid te voorkomen zal gericht vleermuizenonderzoek uitgevoerd moeten worden. Op deze wijze kan bepaald worden of de bebouwing aan de oostzijde van de spoorlijnen- waar potentiële vaste verblijfplaatsen zijn aangetroffen – als verblijfplaats voor vleermuizen fungeert. Dit onderzoek dient zowel in de zomer (mei-half juli) als in de nazomer (augustus-september) plaats te vinden;
- Als gevolg van de plannen zal geen schade optreden aan eventueel aanwezige vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in de aanwezige vleermuisbunker ten noorden van het plangebied. Voorwaarde is wel dat de nachtelijke duisternis in de directe omgeving van de bunker te allen tijde behouden blijft. Dit kan bereikt worden door alleen lokaal het werkgebied te verlichten;
- De verwachte aanwezigheid van Huismus in het plangebied verdient aandacht. In de nieuwbouw en eventueel nabije omgeving dienen adequate vervangende voorzieningen te worden opgenomen, in de vorm van nestkasten, nestpannen of vogelvides. Indien dit niet haalbaar is, is aanvullend onderzoek naar Huismus in het seizoen voorafgaand aan de sloop noodzakelijk;
- Bij de beoogde plannen kunnen exemplaren en verblijfplaatsen van enkele algemene en laag beschermde kleine zoogdieren en amfibieën verloren gaan. Voor de in voorliggende situatie aanwezige of te verwachten tabel 1-soorten geldt in deze situatie echter automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor verbodsbepalingen niet worden overtreden;
- Werkzaamheden die broedbiotopen van aanwezige vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is voor de meeste soorten mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten in de periode voor 15 maart en na 15 juli. Houtduif broedt soms tot half november. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd, maar is het van belang of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum;
- Om schade aan kleine landzoogdieren en amfibieën te minimaliseren is het wenselijk – indien de planning van de activiteiten dit toelaat – werkzaamheden in het plangebied zoveel mogelijk uit te voeren in de periode september- december (mits vorstvrij).

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

In opdracht van de gemeente Haren is een quickscan Flora- en faunawet uitgevoerd in verband met de herinrichting van het stationsgebied te Haren.

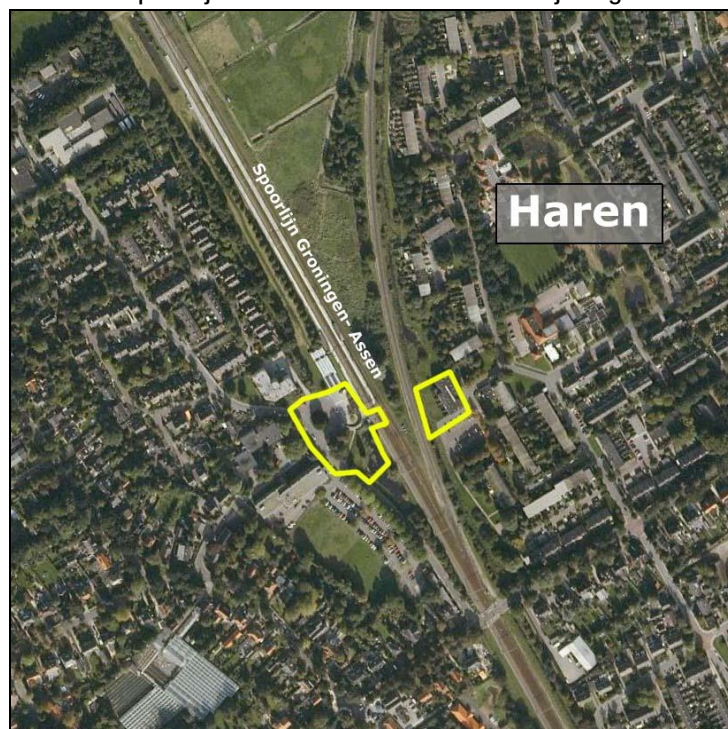
De Flora- en faunawet verplicht vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten niet conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten.

In het voorliggende onderzoek worden, ten behoeve van de onderbouwing van de ruimtelijke planvorming, de consequenties in beeld gebracht van de ruimtelijke ingrepen en vindt toetsing plaats aan de Flora- en faunawet.

1.2 Situatie en beoogde ontwikkelingen

De onderzoekslocatie betreft een groot deel van het stationsgebied van Haren. De planlocatie bestaat onder andere uit verharding, enkele watergangen, gazons, enkele bomen en struiken en een pand gelegen ten oosten van de spoorlijnen. Ook bevindt zich in de nabijheid van het plangebied een vleermuisbunker.

Het is de intentie om een (voetgangers)tunnel onder de spoorlijnen aan te leggen. Bovendien wordt het stationsplein verlaagd en aan de westzijde één woongebouw en aan de oostzijde een tweetal woongebouwen gerealiseerd. Deze laatste ter vervanging van het te slopen woongebouw aan deze zijde. Verder wordt mogelijk in de watergangen gewerkt en worden enkele bomen en struiken gekapt. De spoorlijnen, het tussenliggende gebied tussen de spoorlijnen en de vleermuisbunker blijven gehandhaafd.

Figuur 1: Ligging van het plangebied (gele lijn) weergegeven op een luchtfoto. (Bron: Google Earth).

1.3 Algemene opzet

Voorliggende ecologische beoordeling is gebaseerd op een veldbezoek en bekende verspreidingsgegevens (zie Hoofdstuk 3 ‘Geraadpleegde bronnen’).

Om inzicht te krijgen in de aanwezige natuurwaarden en beperkingen met betrekking tot de beoogde ruimtelijke ingreep in het plangebied, is nagegaan welke beschermde planten- en diersoorten in het gebied voorkomen of kunnen voorkomen (hoofdstuk 2).

Uit de verzamelde informatie volgt een korte beschrijving van de verwachte effecten van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten en welke mitigerende (verzachtende of inpassings-) maatregelen eventueel nodig zijn om de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten te garanderen.

2 Flora en fauna van het onderzoeksgebied

2.1 Methode

Op 25 november 2009 is een veldbezoek aan het onderzoeksgebied gebracht. Tijdens dit dagbezoek is aandacht besteed aan de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FFW) en vooral aan de juridisch zwaarder beschermde soorten (tabel 2 en 3). Voor zover mogelijk zijn de volgende soortgroepen geïnterpreteerd: flora, zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen, vissen en ongewervelden. Daarnaast is op basis van de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens (zie 'geraadpleegde bronnen') en 'expert judgement', een uitspraak gedaan over mogelijk aanwezige beschermde soorten.

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen en/of te verwachten. De relevante soorten worden in de onderstaande tekst kort toegelicht. Een toelichting op de beschermingsstatus is gegeven in bijlage I.

2.2 Flora

Tijdens het veldonderzoek zijn binnen het plangebied geen beschermde plantensoorten en plantensoorten van de Rode Lijst aangetroffen.

De aangetroffen soorten zijn algemeen en wijzen op enigszins voedselrijke omstandigheden. Het betreft soorten als Madelief, Ridderzuring, Rietgras, Liesgras, Smalle weegbree, Scherpe boterbloem, Veldzuring, Gele lis, Grote brandnetel, Fluitenkruid, Straatgras, Gewone paardebloem, Kruipende boterbloem, Drijvend Fonteinkruid, Pitrus en Sterrenkroos.

Gezien de aangetroffen soortensamenstelling en de terreingesteldheid zijn ook geen beschermde of bedreigde (Rode Lijst-) soorten te verwachten. Er bestaat zodoende voldoende zekerheid dat het nemen van vervolgstappen voor de soortgroep flora hier niet aan de orde is.

2.3 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn opgenomen in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en tabel 3 van de Flora- en faunawet en daardoor strikt beschermd.

2.3.1 Vaste verblijfplaatsen

Bebouwing

Strikte bescherming gaat uit naar verblijfplaatsen van vleermuizen. Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in bomen, huizen, kelders etcetera. In het te slopen pand aan de oostzijde van de spoorlijnen zijn geschikte ruimten aanwezig die kunnen dienen als vaste verblijfplaats.

Aanvullend onderzoek naar de aanwezigheid van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen dient plaats te vinden om na te gaan of deze potentiële verblijfplaatsen door vleermuizen worden gebruikt (zie ook bijlage II). Op deze wijze kan een inschatting worden gemaakt van de te verwachten effecten en eventueel benodigde vervolgstappen. Dit onderzoek dient zowel in de zomer (mei-half juli) als in de nazomer (augustus-september) plaats te vinden. De kleine ontmoetingshal van de NS, gelegen aan de westzijde van de spoorlijnen, herbergen geen potentiële vaste verblijfplaatsen voor vleermuizen

Bomen

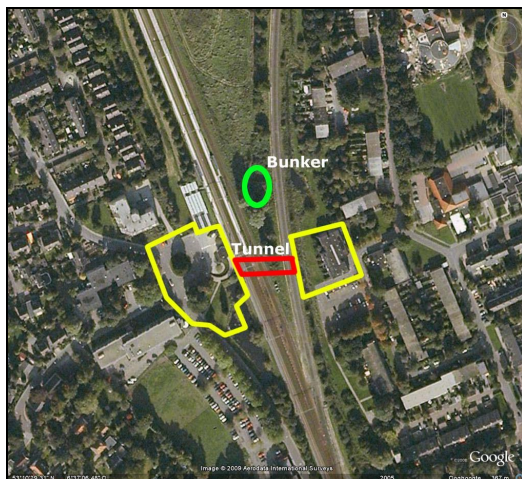
De bomen in het plangebied zijn geïnspecteerd op aanwezigheid van holten, spleten en scheuren die dienst kunnen doen als vaste verblijfplaats van boombewonende vleermuizen. Deze zijn echter niet aangetroffen. Vaste verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen kunnen zodoende worden uitgesloten.

Vleermuisbunker

Ongeveer 40 meter ten noorden van de aan te leggen tunnel is een bunker aanwezig (figuur 2). Deze bunker is in het verleden toegankelijk gemaakt voor vleermuizen. Na contact te hebben gezocht met medewerkers van Zoogdiervereniging VZZ is gebleken dat de vleermuisbunker al enkele jaren niet meer gecontroleerd wordt op de aanwezigheid van vleermuizen. Aangezien de (vleermuis)bunker gehandhaafd blijft, zullen er geen directe effecten optreden op vaste verblijfplaatsen van vleermuizen die aanwezig (kunnen) zijn in de bunker.

Ook indirecte negatieve effecten op eventuele vaste verblijfplaatsen in de bunker worden zowel tijdens de aanleg- als gebruiksfase niet verwacht. Zo zal de tunnel bijvoorbeeld door middel van graaf- en hydraulische perswerkzaamheden onder de spoorlijnen door worden aangelegd. De trillingen die hiermee gepaard gaan zullen geen negatieve effecten hebben op eventuele vaste verblijfplaatsen van vleermuizen in de bunker. Dit vanwege de afstand tot de bunker. Ter nuancering kan bovendien gemeld worden dat de bunker op 'slechts' 10 meter is gelegen van beide spoorlijnen. Het intensieve treinverkeer dat dagelijks deze spoorlijnen passeert zal meer trillingen veroorzaken dan de aanleg van de tunnel, waarbij bovendien opgemerkt dient te worden dat de aanleg van de tunnel slechts van tijdelijk aard is.

Van belang is dat de nachtelijke duisternis in de directe nabijheid van de bunker gehandhaafd blijft. De aanleg van de tunnel zal in een korte aaneensluitende periode van 2 á 3 dagen uitgevoerd worden in verband met een zo kort mogelijke buitendienststelling van het treinverkeer. Door tijdens de aanlegwerkzaamheden alleen het werkgebied te verlichten zal de nachtelijke donkerheid in de nabijheid van de bunker zowel tijdens als na uitvoering van de werkzaamheden gehandhaafd blijven. Negatieve effecten als gevolg van verlichting zullen dan niet optreden.

Figuur 2: Ligging van de aan te leggen tunnel (rode lijn) ten opzichte van de bunker (groene lijn) weergegeven op een luchtfoto. (Bron: Google Earth).

2.3.2 Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde structuren voor de oriëntatie en daarlangs van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bijvoorbeeld rijen woningen, watergangen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Wanneer alternatieve structuren ontbreken zijn dergelijke structuren 'onmisbaar' en zodoende beschermd.

De inrichtingsplannen geven geen aanleiding schade te veronderstellen aan vliegroutes van vleermuizen. In het plangebied worden geen opgaande lijnvormige structuren verwijderd die van belang kunnen zijn als vliegroute.

2.3.3 Potentieel foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen of boven water. Door de aanwezigheid van bomen en (bos)opslag vormt het onderzoeksgebied potentieel geschikt foerageergebied voor enkele vleermuissoorten. Foerageergebied van vleermuizen geniet binnen de Flora- en faunawetgeving echter geen juridische bescherming, tenzij het onmisbaar is voor het voortbestaan van een populatie.

Het onderzoeksgebied wordt in de huidige situatie (beperkt) gebruikt als foerageerhabitat voor enkele vleermuizen. Het onderzoeksgebied zal met de nieuwe inrichting ook in de toekomst geschikt foerageerhabitat voor vleermuizen vormen zodat er zodoende geen sprake kan zijn van schade aan onmisbaar foerageergebied.

2.4 Overige zoogdieren

Binnen het onderzoeksgebied zijn vaste verblijfplaatsen van de laag beschermde (FFW tabel 1) zoogdiersoorten Bosmuis, Rosse woelmuis, Veldmuis, Huisspitsmuis, Bosspitsmuis (spec.), Mol en Egel aangetroffen of te verwachten. Voor laag beschermde kleine zoogdieren geldt automatisch vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet, waardoor het nemen van vervolgstappen niet aan de orde is.

Vaste verblijfplaatsen van juridisch zwaarder beschermde soorten worden op basis van het veldbezoek, terreinkenmerken en bekende verspreidingsgegevens niet verwacht.

Schade aan de aanwezige algemene en laag beschermde zoogdieren kan – indien de planning van de werkzaamheden dit toelaat - geminimaliseerd worden door werkzaamheden zoveel mogelijk uit te voeren buiten de voortplantingsperiode (maart tot augustus). De minst schadelijke periode is september tot december (mits vorstvrij).

2.5 Broedvogels

In augustus 2009 is door het Ministerie van LNV de ‘Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten’ uitgebracht, waarin is aangegeven welke nestplaatsen en hun functionele omgeving jaarrond beschermd zijn. Het betreft in functie zijnde nesten van de Ooievaar, Boomvalk, Buizerd, Havik, Ransuil, Roek, Wespandief, Zwarte wouw, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Kerkuil, Oehoe, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart en Huismus. Voor sommige andere soorten geldt dat de nesten jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Als nesten van deze soorten worden aangetroffen dient een omgevingscheck te worden uitgevoerd. Een deskundige moet vaststellen of er voor de soort een vervangende, potentiële nestlocatie en/of foerageergebied te vinden is in de omgeving. Als dat niet het geval is dient er een alternatieve nestlocatie en/of foerageergebied te worden aangeboden. Indien dat ook niet mogelijk is dient er ontheffing te worden aangevraagd.

Van de hierboven genoemde soorten is alleen Huismus te verwachten in het plangebied. Wat de functie van het plangebied is voor Huismus en welke consequenties dit heeft, wordt in onderstaande alinea's toegelicht.

2.5.1 Huismus

Tijdens het veldbezoek zijn geen Huismussen aangetroffen. Huismussen trekken buiten de broedtijd in groepen door de nabije omgeving en rusten soms in dichte struiken waardoor ze niet worden opgemerkt. Zodoende kon ten tijde van het veldbezoek niet worden vastgesteld hoeveel broedparen of individuen van de Huismus in en in de nabije omgeving van het plangebied voorkomen.

Het stationsgebied ligt in een buurt met relatief veel (groene) tuinen en woningen die naar verwachting geschikte nestplaatsen voor Huismus herbergen. Het is op basis van voorgaande te verwachten dat de wijk redelijk aantrekkelijk is voor Huismus.

De Huismus heeft een uitgesproken ongunstige staat van instandhouding in Nederland. De broedpopulatie is sinds 1985 met mogelijk wel 50% afgenomen. Dit houdt vermoedelijk verband met vermindering van broedplekken in combinatie met een afgenomen voedselaanbod. Door renovatie en (hermetisch afgedichte) nieuwbouw neemt het aantal geschikte nestelplaatsen af. Het is te verwachten dat dit ook in de omgeving van het plangebied geldt.

Het vervolgtraject ten aanzien van de mogelijke aanwezigheid van Huismus luidt als volgt:

- 1) Aanvullend veldonderzoek in het daarvoor geschikte seizoen naar de aanwezigheid van broedende Huismussen in en eventueel in de nabije omgeving van het plangebied (half maart- 20 juni). Afhankelijk van de uitkomsten van dit onderzoek zal blijken of Huismus aanwezig is in het plangebied en of er in de omgeving vervangende nestruimte te vinden is, of eventueel aangeboden moet worden.
- 2) Op voorhand mitigeren voor Huismus. Gelukkig accepteren Huismussen gemakkelijk kunstmatige broedvoorzieningen zoals speciale dakpannen en neststenen. In de nieuwbouw kunnen speciale neststenen en mussenpannen worden aangewend zodat er vervangende broedgelegenheid ontstaat. Indien de nieuwbouw (met nieuwe broedgelegenheid) nog niet gerealiseerd is voor aanvang van het nieuwe broedseizoen, dienen er ter voorkoming van schade aan Huismussen ook tijdelijke mussenkasten op geschikte plaatsen in de nabije omgeving te worden opgehangen. Door deze beide vormen van mitigatie wordt eventuele schade tenietgedaan en komt de functionaliteit van de leefomgeving niet in gevaar, en door overmitigatie in de vorm van het plaatsen van een flink aantal broedvoorzieningen is de kans op spoedige bezetting groter. In bijlage 3 zijn voorbeelden en informatie over dergelijke broedvoorzieningen opgenomen.

2.5.2 Overige soorten

In de bosschages zijn algemene broedvogels als Heggenmus, Merel, Houtduif, Vink, Tjiftjaf, Roodborst en Winterkoning broedend te verwachten. Ook zijn gebouwbewonende soorten als Spreeuw en Witte kwikstaart en enkele broedvogels als Wilde eend en Meerkoet te verwachten in respectievelijk de te slopen bebouwing en de watergangen. Het is veelal niet mogelijk ontheffing te verkrijgen voor verbodsbepalingen die gelden voor broedvogels. Er mogen daarom geen activiteiten worden ondernomen op locaties waar nesten of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de vogels aanwezig zijn. Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels te worden gestart. Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. De broedperiode verschilt per soort en soms ook per jaar. In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval wordt verstoord, ongeacht de datum. Een soort als Houtduif kan namelijk broedend tot ongeveer half november aanwezig zijn.

Door gefaseerd te werken en de uitvoering op te starten buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels, is het veelal mogelijk verstoring of beschadiging van broedbiotopen van vogels te voorkomen. Indien blijkt dat broedvogels afwezig zijn is het ook mogelijk om binnen de broedperiode van vogels aan te vangen met de werkzaamheden.

2.6 Amfibieën

2.6.1 Zwaardere beschermde amfibieën

Het natuurloket maakt in enkele nabijgelegen kilometerhokken melding van een tweetal strikt beschermde amfibieënsoorten. Het betreft hier Poelkikker en Heikikker (Ravon.nl). Beide soorten zijn namelijk bekend uit het natuurreservaat Harener Wildernis gelegen in een nabijgelegen kilometerhok (www.groningerlandschap.nl). Wegens het ontbreken van geschikt biotoop is de aanwezigheid van beide soorten in het plangebied uit te sluiten.

Geschikt leefgebied voor overige zwaardere beschermde soorten ontbreekt ook binnen het plangebied.

2.6.2 Overige soorten

In en in de directe nabijheid van het plangebied zijn geen amfibieën aangetroffen. Het onderzoek heeft echter ook plaatsgevonden buiten het inventarisatieperiode van amfibieën. Naar verwachting komen in het plangebied één of enkele van de laag beschermde (FFW tabel 1) Bastaardkikker, Bruine kikker, Kleine watersalamander, Gewone pad en Meerkikker voor. Voortplanting van deze soorten is te verwachten in de watergangen en overwintering in de sliblaag van de watergangen en in ruigte en de strooisellaag.

Het betreft allen zogenaamde algemene, laag beschermde soorten waarvoor in deze situatie automatisch een vrijstelling geldt op de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet. Eventuele vervolgstappen – in de vorm van bijvoorbeeld mitigerende maatregelen – zijn ten aanzien van de soortgroep amfibieën in deze situatie niet van toepassing.

Wel is het wenselijk om rekening te houden met deze kwetsbare soortgroep. Daarbij is het belangrijk om te weten wanneer de amfibieën in het plangebied extra kwetsbaar zijn en waar ze zich gedurende het jaar ophouden. Effecten op overwinterende en voortplantende amfibieën kunnen – mits de planning van de werkzaamheden dit toelaat – geminimaliseerd worden door de werkzaamheden uit te voeren buiten de overwinterings- en voortplantingsperiode van amfibieën. De maanden september en oktober zijn in de regel het meest geschikt (minst schadelijk) voor het uitvoeren van werkzaamheden op zowel het land als in of nabij water.

2.7 Vissen

De watergangen in het plangebied zijn intensief bemonsterd met een steeknet. Hier is alleen de niet beschermde Tiendoornige stekelbaars aangetroffen. Beschermde soorten zijn niet aangetoond en worden zodoende ook niet verwacht.

2.8 Overige soortgroepen

Gezien de terreingesteldheid van het onderzoeksgebied en bekende verspreidingsgegevens, kan verder worden geconcludeerd dat er geen reptielen en beschermde dagvlinders, libellen en overige ongewervelden aanwezig en te verwachten zijn.

3 Geraadpleegde bronnen

- Baeyens G., G. Derksen, H. Krüse, G. Ottens, K. de Pater, M. van der Plas-Haarsma,
- J. de Ruiter, C. van Turnhout (2005). Actieplan Huismus. Vogelbescherming Nederland 2005.
- Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (1992). Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV.
- Heusden W.R.M. van & S.J. Vreugdenhil (2008). Handreiking Flora- en faunawet. Voor werkzaamheden en activiteiten in het kader van bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke inrichting en ontwikkeling. Concept, Versie 1.1. Dienst Landelijk Gebied, Ministerie van LNV.
- Groningerlandschap.nl (www.groningerlandschap.nl)
- Lange E., P. Twisk, A. van Winden en A. Diepenbeek (1994). Zoogdieren van West-Europa. Uitgegeven door de KNNV.
- Limpens H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV (2004). Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Nöllert A. & C. Nöllert (2001). Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
- Natuurloket (www.natuurloket.nl).
- RAVON, Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (www.ravon.nl).
- Waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland).

Bijlage 1: Wettelijk kader

projectnr. 200511
22 januari, revisie D01

Bijlage behorend tot:
Quicksan Flora en faunawet herinrichting stationsgebied Haren
Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora en faunawet

Flora- en faunawet

Inleiding

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting.

De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- 1) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *zoogdieren*, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- 2) Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten *vogels* met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- 3) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *amfibieën en reptielen*;
- 4) Alle van nature in Nederland voorkomende soorten *vissen*, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- 5) Een aantal ongewervelden (o.a. *insecten, libellen en kevers*) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht, mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Wijze van toetsing

Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1) Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied. Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vóóraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.

2) Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:

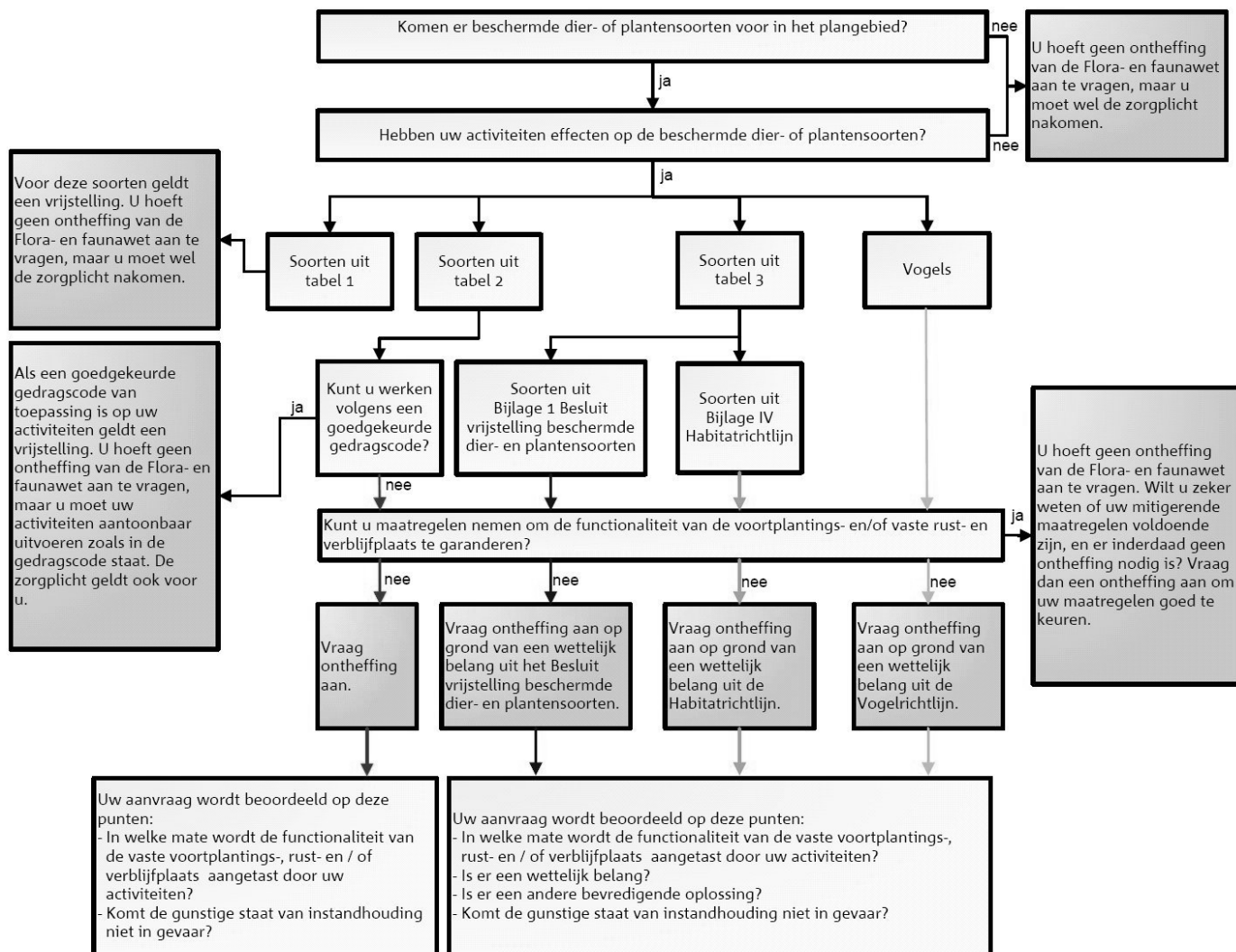
- In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
- Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
- Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1-soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna (b)
- Volksgezondheid of openbare veiligheid (d)
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten (e)
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling (j)

Voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een bij wet genoemd belang uit respectievelijk de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. In de praktijk zijn de mogelijkheden voor het verkrijgen van een ontheffing voor die soorten dan ook zeer beperkt, met name voor vogels¹.

Toetsingsschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

1. ¹ In de Vogelrichtlijn worden alleen de belangen b en d én de veiligheid van het luchtverkeer (belang c) genoemd;

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van LNV ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd². Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Het voorkomen van een soort op de Rode Lijst heeft geen wettelijke beschermingsstatus tot gevolg. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 in werking getreden. De Natuurbeschermingswet heeft betrekking op Natura 2000 gebieden in Nederland en verankert een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Het vormt de basis van het Europese natuurbeleid. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

Nederland regelt aan de hand van een vergunningenstelsel de zorgvuldige afweging rond projecten die gevolgen kunnen hebben voor Natura 2000-gebieden. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de Minister van LNV. Daarnaast stelt Nederland voor al haar Natura 2000-gebieden beheerplannen op waarin de te beschermen waarden, de zogeheten instandhoudingsdoelen, nader worden uitgewerkt in ruimte, tijd en omvang.

In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.minlnv.nl 'Onderwerpen Natuur'. U kunt daar ook verleende ontheffingen inzien.

2. ² Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.

Bijlage 2: Vleermuizenonderzoek

projectnr. 200511
22 januari, revisie D01

Bijlage behorend tot:
Quicksan Flora en faunawet herinrichting stationsgebied Haren
Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora en faunawet

Gericht vleermuizenonderzoek

Wanneer geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen beschadigd, verstoord of verwijderd kunnen worden door beoogde werkzaamheden, dienen in het daarvoor geschikte seizoen (mei - september) (meerdere) nachtelijke onderzoeken te worden uitgevoerd. Vaste verblijfplaatsen kunnen aanwezig zijn in de vorm van kraamkolonies/zomerverblijven (mei - half juli), baltslocaties/ paarverblijven (half augustus - september) en winterverblijven (half oktober- begin april). De genoemde perioden zijn globaal en kunnen afhankelijk van de soort en/of het weer wat eerder of later in het seizoen liggen.

Het is niet mogelijk onderzoek in de maanden november - april uit te voeren in verband met de winterslaap van deze dieren. Ze zijn dan niet alleen inactief, maar verblijven bovendien vaak op andere locaties dan gedurende het zomerhalfjaar.

Onderzoek naar vliegroutes en foerageergebieden kan worden gecombineerd met onderzoek naar vaste verblijfplaatsen.

Met behulp van een 'batdetector' kunnen de ultrasone geluiden van vleermuizen voor de mens hoorbaar gemaakt worden en kunnen soorten op naam worden gebracht. Vaste verblijfplaatsen kunnen gelokaliseerd worden aan de hand van zichtwaarnemingen van in- en uitvliegende exemplaren.

Nieuw protocol vleermuizen

Door de overkoepelende organisatie 'Vleermuisvakberaad' van ecologische adviesbureaus is een nieuw protocol voor vleermuizenonderzoek opgesteld:

'Vleermuizen zijn een belangrijke soortgroep binnen de natuurbescherming. Vleermuizen zijn echter moeilijk te inventariseren, vertonen specifiek gedrag en advies omtrent deze soortgroep is regelmatig complex. Tegen die achtergrond heeft het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus (NGB) recent een protocol (concept) opgesteld voor de inventarisatie van vleermuizen. Het doel van het protocol is bij te dragen aan de kwaliteit en uniformiteit in onderzoek, ook in de richting van ontheffingsaanvragen. Het protocol wordt ondersteund door Dienst Landelijk Gebied (Ministerie van LNV) en Zoogdiervereniging VZZ'.

In de praktijk betekent dit dat het aantal bezoeken momenten in veel situaties omhoog gaat in vergelijking met wat afgelopen jaren gangbaar was.

projectnr. 200511
22 januari, revisie D01

Bijlage behorend tot:
Quicksan Flora en faunawet herinrichting stationsgebied Haren
Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora en faunawet

Bijlage 3: Vervangende nestgelegenheid Huismus

projectnr. 200511
22 januari, revisie D01

Bijlage behorend tot:
Quickscan Flora en faunawet herinrichting stationsgebied Haren
Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de Flora en faunawet

De Huismus is de afgelopen decennia sterk in aantal achteruit gegaan; sinds 2004 is de soort op de Rode Lijst van bedreigde vogelsoorten opgenomen. De belangrijkste oorzaken van de achteruitgang zijn vermoedelijk het verdwijnen van nestgelegenheid en verminderd voedselaanbod. Het realiseren van vervangende nestruimte kan schade aan lokale populaties van de Huismus voorkomen. Hieronder wordt een aantal mogelijkheden om vervangende nestgelegenheid te scheppen.

Huismussenpannen

Het bedrijf Waveka verkoopt al jaren speciale Huismussendakpannen en grote dakpanfabrikanten als Lafarge en Koramic kunnen door hen gemaakte dakpantypen op verzoek uitvoeren in een nestpan-variant voor Huismussen (ronde opening), hoewel dit niet voor alle typen kan.

Vogelvide

Een ander nestelalternatief is het aanbrengen van de 'vogelvide' onder de volle lengte van de onderste dakpannenrand, in plaats van het veelvuldig toegepaste vogelschroot. Dit nieuwe vogelvriendelijke product biedt huismussen een veilige nestelplek onder de pannen. De Vogelvide biedt Huismussen een veilige nestelplek onder dakpannen. De Vogelvide voldoet aan de eisen zoals gesteld in het Bouwbesluit.

De Vogelvide is de afgelopen jaren met goed resultaat getest in Noordwijk, Amsterdam, Alkmaar en Hardenberg.

Mussenkasten en mussenflats

Deze houten of betonplex nestkasten zijn kant en klaar te koop. Ze zijn erg geschikt om onder oversteken en dakgoten te plaatsen. Ondanks het gebruik van duurzame materialen hebben deze kasten een beperkte levensduur en daarom verdienen bovenstaande oplossingen de voorkeur. Wel zijn deze kastengeschied als tijdelijke maatregel, bijvoorbeeld als de vervangende nieuwbouw op zich laat wachten. In zo'n geval kunnen bestaande panden in de buurt met zulke kasten worden uitgerust. Nestkasten worden o.a. geleverd door Vivara. Ze zijn in alle kleuren te verven.

Adressen voor

www.vogelbescherming.nl

www.monier.nl

www.vivara.nl